

Marton László

**Költészet a jelmeztervezésben. Jánoskúti Márta művészete
Laudáció Jánoskúti Márta akadémiai székfoglaló előadásához
(2015. 04. 10.)**

Jánoskúti Márta különleges tehetségét Várkonyi Zoltán fedezte fel, és hívta a fiatal tervezőt a Vígszínházhoz. E pillanattól kezdve ismertem meg, és olyan szerencsésnek mondhatom magam, hogy több mint negyven éve dolgozunk együtt. A *Képzelt riport egy amerikai popfesztiválról* volt az egyike korai közös munkáinknak.

Hosszú ideig Fehér Miklós, a kiváló díszlettervező volt állandó alkotótársunk, aki Mártát a legnagyobb magyar jelmeztervezőnek tartotta. De ugyanilyen sokra értékelte Jánoskúti művészetét Várkonyi Zoltán, Horvai István, Kapás Dezső, a csodálatos orosz tervező, Dávid Borovszkij.

A legjelesebb magyar színészek lelkesedtek érte, Darvas Iván, Ruttkai Éva, Sulyok Mária, hogy csak az égi társulat tagjait soroljam. Garas Dezső a *Legenda a lóról* című előadásban, egy öreg, meggyötört lovat játszott. Márta egy hosszú foszladozó barna kabátot tervezett neki, így egyszerre vált kopott telivérré, és megalázott, kiközösített emberré.

Dezső a jelmezes próba után megsimogatta a jelmezt, és azt mondta: „amióta felvettem, minden egyszerűvé, magától érthetővé vált”. Aki látta Garast e szerepben, értheti mire gondolt a nagy színész.

Jánoskúti Márta gyönyörű, nagy műgonddal elkészített tervekkel lepi meg rendezőit.

Ha grafikus lenne, ebben a művészeti ágban is a legnagyobbak közé tartozna. Elképesztően rajzol. Jelmezelfogadáskor egyszerűen leteríti a jelmezterveket a földre egymás mellé. Hogy lássuk, milyenek lesznek egymás mellett a színpadon. Mindig csodáltam elképesztő manualitását. De jelmeztervezőként ezt a képességét csak arra használja, hogy megmutassa, milyen mélyen érti a darabot, mennyire gazdagon látja a különböző karaktereket. Pontos minden részletben. Minden zokni, zsebkendő, minden ránc, folt a jellemábrázolást segíti, egyben színvilágában harmonikus, teljes esztétikai egységet képez. Nála a jelmeztervezés költészet.

Miért szeretik a rendezők? Mert érti a rendezői elképzelést, és azt jelmezeivel kifejezőbbé, gazdagabbá teszi.

Miért szeretik a díszlettervezők? Mert hisz az egységes vizualításban.

Miért szeretik a színészek? Mert jelmezében jó játszani, mert Márta hisz az érvényes, igaz színészetben. És a maga eszközeivel segíti azt. Otthon van, ha a *Képzelt riport* alakjait kell meg álmodni, hiszen egy ország emlékszik *A barna bőrkabátra*, a sötét szemüvegére, mikor felhangzott a dal „ha nem tudod már elviselni azt, amibe vagy...”

És a *Három nővér* végén, amikor a nővérek összekapaszkodva feketében forogtak körbe, ki tudná e képet elfelejteni.

A rendezők minden korosztállyal tudott, és tud és szeret dolgozni, Ljubimovtól, Kovalik Balázsig.

Fejében ott van a teljes jelmeztörténet, de nemcsak azt tudja, hogy mikor mit és hogyan hordtak egy bizonyos korban, de tudja azt is, hogy hogyan szabták, varrták. A korabeli szabászat minden apró fogását ismeri, és meg is tudja magyarázni, vagy mutatni. Tanítványaival a jelmeztervezés minden megtanítható részét megtanítja. Elkötelezettségből, hivatástudatból. Ezt hagytam utoljára. A hivatástudatot.

Hivatása a jelmeztervezés.

Jánoskúti Márta hisz a színházművészet fontosságában. Abban, hogy a színház része a magyar kultúrának, és művelőinek felelőssége, hogy mit nyújtanak a nézőknek. Jánoskúti Márta mindig a legjobbat. Ezért méltó arra, hogy a Magyar Művészeti Akadémia tagja legyen.